

УДК 37.016:796.011(477)

ДОПОВНЕННЯ СТАНДАРТУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В МЕЖАХ КОЖНОЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ ЗАГАЛЬНОЮ КОМПЕТЕНТНІСТЮ ВИПУСКНИКА, ЯКА ПЕРЕДБАЧАЄ НАВИЧКИ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ

Попрошаєв О.В.

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Білик О.А.

Харківський національний медичний університет

У статті на підставі аналізу нормативно-правових актів прийнятих у 2016, 2017 роках, доведена необхідність включення у стандарт вищої освіти в межах кожної спеціальності загальної компетентності випускника, яка передбачає навички рухової активності. На етапі реформування національної системи освіти необхідно зберегти науково-методичний та кадровий потенціал кафедр фізичного виховання. Навчальна дисципліна «Фізичне виховання» повинна залишатися обов'язковою. У стандартах вищої освіти необхідно передбачити в межах кожної спеціальності наявність загальної компетентності випускника щодо здатності використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. Це надасть університетам широкі повноваження щодо вибору навчальних дисциплін, програм, засобів та методів навчання студентів, які дозволять підготувати висококласного фахівця в обраному виді діяльності, а також всебічну та гармонійно-розвинуту особистість.

Ключові слова: фізичне виховання, система освіти, компетентність, нормативно-правові акти, державні стандарти, навчальна програма, реформування, інтеграція.

Постановка проблеми. Останнім часом загострилося питання про місце та роль навчальної дисципліни «Фізичне виховання» під час реформування системи вищої освіти України, а

саме її перебудова відповідно до вимог європейського освітнього простору. Впровадження автономії навчальних закладів спрямоване, на підвищення якості професійної підготовки майбутніх

фахівців, їх конкурентоздатності на ринку праці протягом життя. Під час перебудови системи вищої освіти, необхідно враховувати деякі особливості: по-перше, галузь фізичного виховання студентів в Україні та країнах Європи має дуже значні відмінності в методологічних підходах до її формування, що потребує дуже виваженого підходу до внесення змін і перехідного періоду; по-друге, приймаючи рішення, щодо фізичного виховання необхідно враховувати стан здоров'я української молоді. Тому очевидно, що під час реформ конче важливо, втілюючи нове, обов'язково зберегти власні здобутки.

Безумовно, останнім часом, процес фізичного виховання у вищих навчальних закладах, у своїй традиційній формі, не дозволяє у повному обсязі вирішити поставлені перед ним завдання. Тому, необхідна його оптимізація в напрямку оновлення цілей та завдань, з обов'язковим урахуванням вимог сьогодення та наповнення її новими, більш ефективними, сучасними засобами та методами рухової активності. Це сприятиме вихованню всебічно-розвинутої, гармонійної, фізично міцної особистості та спеціаліста в певній галузі.

Таким чином, потрібно переорієнтувати ставлення до фізичного виховання щоб проблема здоров'язбереження, ведення здорового способу життя у студентської молоді розглядалася як пріоритетний напрямок розвитку системи освіти. Необхідно підкреслити, що фізичне виховання - це єдина дисципліна, яка вирішує одночасно освітні, виховні, оздоровчі завдання та відіграє значну роль у підготовці студентської молоді до служби у Збройних Силах України. Події, які відбуваються на сході України, засвідчили важливість фізичної підготовки майбутніх воїнів-захисників нашої Вітчизни, які отримують базову фізичну підготовку саме під час практичних занять із фізичного виховання у вищих навчальних закладах.

Згідно до нових стандартів вищої освіти в Україні, випусник вищого навчального закладу повинен володіти рядом професійних та загальних компетенцій (знань, вмінь та навичок), з метою бути затребуваним та конкуренто спроможним спеціалістом на ринку праці. В переліку загальних компетентностей випусника обов'язково повинно бути компетентність, яка передбачає навички рухової активності.

Зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Дослідження проводилось згідно плану науково-дослідної роботи кафедри фізичного виховання № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого на 2016-2020 роки.

Аналіз результатів останніх досліджень і публікацій. У теперішній час існує багато публікацій, які висвітлюють питання реформування сучасної вищої освіти України в контексті рішення Болонського процесу та адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу [1, с. 354; 2, с. 36-38; 4, с. 41-45; 8, с. 156; 9, с. 27-29; 5, с. 36-43; 6, с. 3-8; 10, с. 50-59]. Однак практично немає наукових праць, які стосуються питань реформування навчальної дисципліни «Фізичне виховання» з урахуванням реалій сьогодення.

У цьому зв'язку важливими є результати дослідження в якому на підставі аналізу нормативно-

но-правових актів визначено місце навчальної дисципліни «Фізичне виховання» в національній системі освіти, під час інтеграції ВНЗ України в загально європейський освітній простір, враховуючи національні традиції та реалії і особливості сьогодення, та надані пропозиції щодо удосконалення організації фізичного виховання і масового спорту у ВНЗ України [7, с. 134-140].

Крім того звертають на себе увагу результати досліджень, які висвітлюють актуальні питання реформування фізичного виховання та підкреслюють значущість ролі і функцій кафедр фізичного виховання та збереження їх науково-кадрового потенціалу, впровадження в навчальний процес інноваційних технологій, відповідності (якісного змісту) варіативних навчальних програм, спрямованих на заохочення студентської молоді, підвищення рівня їх мотивації і інтересу до занять з фізичного виховання [3, с. 225].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. В зазначених наукових працях надані пропозиції щодо удосконалення викладання навчальної дисципліни «Фізичне виховання» у ВНЗ України, але ці пропозиції потребують доповнення та уточнень. Крім того під час реформування національної системи освіти та перебудови її на компетентністний підхід важливим є відстояти в стандарті вищої освіти в межах кожної спеціальності загальну компетентність випусника, яка передбачає навички рухової активності.

Мета дослідження. На підставі аналізу нормативно-правових актів прийнятих у 2016, 2017 роках довести необхідність включення у стандарт вищої освіти в межах кожної спеціальності загальну компетентність випусника, яка передбачає навички рухової активності.

Завдання дослідження:

1. Здійснити аналіз діючих нормативно-правових актів прийнятих у 2016, 2017 рр. з метою визначення державної політики в цьому питанні.
2. Обґрунтувати необхідність включення у стандарт вищої освіти, загальної компетентності, яка передбачає навички рухової активності.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення матеріалів науково-методичної літератури, нормативно-правових актів, інших джерел інформації та практичного досвіду фахівців щодо організації навчальної дисципліни «Фізичне виховання» у вищих навчальних закладах України та західноєвропейських університетах.

Виклад основного матеріалу з аналізом отриманих наукових результатів. У 2016, 2017 роках були прийняті декілька нормативно-правових актів, які направлені на створення у суспільстві умов до оздоровчої рухової активності та здорового способу життя для формування здоров'я громадян як найвищої соціальної цінності в державі.

Серед цих документів головним є Указ Президента України від 9 лютого 2016 року № 42/2016 «Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація». Звертаємо увагу, що в затвердженій Національній стратегії у III розділі «Мета та основні завдання» одними із завдань, поставлених Президентом є: розроб-

лення комплексу показників для оцінки рівня фізичного здоров'я різних груп населення; модернізація в навчальних закладах системи фізичного виховання, яка має бути органічно поєднана з іншими компонентами здорового способу життя; посилення відповідальності керівників навчальних закладів за забезпечення, розвиток і модернізацію фізичного виховання та належний рівень рухової активності; врегулювання питання щодо віднесення до педагогічного навантаження вчителів фізичної культури та відповідних науково-педагогічних працівників навчальних закладів, функції з надання ними учням та студентам консультації з питань здорового способу життя; сприяння впровадженню в навчальний процес та позакласну роботу з фізичного виховання у загально - освітніх та вищих навчальних закладах популярних серед дітей та молоді видів спорту, тощо.

Необхідно зазначити, що фінансове забезпечення реалізації Національної стратегії здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, інших незаборонених законодавством джерел.

Прийняття Національної стратегії є дуже важливим кроком, тому що для її реалізації потрібно розробити та прийняти в установленому порядку відповідні законодавчі та інші нормативно-правові акти, плани та заходи, спрямовані на реалізацію її положень.

В цьому зв'язку важливим є прийняття Постанови Верховної Ради України від 19 жовтня 2016 року №1695-VIII «Для забезпечення сталого розвитку сфери фізичної культури і спорту в Україні в умовах децентралізації влади». В цій постанові зазначено, що Верховна Рада України постановляє: 1. Кабінету Міністрів України запропонувати механізми відповідальності керівників навчальних закладів для створення належних умов для ведення здорового способу життя та забезпечення фізіологічних норм рухової активності школярів та студентів; 2. доручити Міністерству молоді та спорту України, розробити та подати на розгляд Кабінету Міністрів України тести і нормативи для проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення; 3. доручити Міністерству освіти і науки України передбачити у стандартах вищої освіти для першого (бакалаврського) рівня в межах кожної спеціальності наявність компетентності випускника щодо здатності використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя, а також відповідних результатів навчання, зокрема, що до виконання встановлених нормативів фізичної підготовленості; рекомендувати ректорам вищих навчальних закладів з метою формування зазначеної компетентності та досягнення відповідних результатів навчання передбачити для студентів заняття з фізичного виховання не менш, як протягом двох років навчання в обсязі 4 години на тиждень, враховуючі що заняття з фізичного виховання мають відновлювальне значення.

Таким чином, ми бачимо зацікавленість держави в модернізації системи фізичного виховання у навчальних закладах з урахуванням не тільки міжнародного досвіду, а із національними

традиціями та вітчизняними реаліями, з метою формування здоров'я підрастаючого покоління, забезпечення генофонду нації та зміцнення обороноздатності держави.

Крім того, необхідно звернути увагу на наказ МОН України від 01.06.2016 р. № 600, яким затверджено Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти, що серед переліку *загальних компетентностей випускника, передбачають і навички рухової активності* (це підтверджується і листом Міністерства освіти і науки України від 18.07.2016 р. № 1/11-9585 «Щодо фізичного виховання у вищих навчальних закладах»). Таким чином, ми бачимо, що в умовах децентралізації влади та автономії вищих навчальних закладів, держава дає можливість вищим навчальним закладам серед переліку загальної компетентності випускника в стандартах вищої освіти передбачати і навички рухової активності.

За 2016, 2017 рр. в підтримку фізичного виховання та спорту на державному рівні видано значну кількість законодавчих актів. В цих документах, з одного боку, є прагнення створити передумови для формування здорової фізично підготовленої молоді, майбутніх захисників Вітчизни, а з іншого, не дозволити дискредитувати ідею загально європейського освітнього простору. Але на практиці не всі ВНЗ України приймають до уваги ці нормативно-правові акти. Ми пропонуємо, враховуючи вищевикладене, освітню професійну програму (стандарт вищої освіти) для першого (бакалаврського) рівня в межах кожної спеціальності доповнити загальною компетентністю, яка передбачає *навички рухової активності, а саме здатність використовувати різні види та форми рухової активності для поліпшення працездатності, підготовки і самопідготовки до майбутньої професійної діяльності та ведення здорового способу життя.*

Вважаємо, що відповідно до зазначеної компетентності у стандартах вищої освіти (в її нормативному змісті) результатами навчання мають бути: **знання** основ використання рухової активності для підтримання і зміцнення здоров'я та розуміння ролі фізичної культури в розвитку людини і підготовки фахівця; **вміння** використовувати та застосовувати різні види рухових дій для занять масовим спортом та оздоровчим фітнесом; **здатність** до використання засобів фізичної культури для підвищення рівня функціональних можливостей організму, розвитку фізичних якостей, досягнення особистих життєвих і професійних цілей, а також **виконання встановлених державних вимог до фізичного стану та фізичної підготовленості.** Це надасть університетам повноваження щодо вибору навчальних дисциплін, програм, засобів та методів навчання студентів, які дозволять підготувати висококласного фахівця в обраному виді діяльності, а також всебічну та гармонійно-розвинуту особистість.

Також спортивній спільноті необхідно ставити питання перед Міністерством освіти і науки України, щодо відновлення імперативної сили до наказ МОН від 11.01.2006 р. № 4 «Про затвердження положення про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних

зкладах», Міністерству потрібно роз'яснити механізм можливого запровадження «Фізичного виховання» як обов'язкової дисципліни ВНЗ на підставі Закону України «Про вищу освіту».

Враховуючи вищевикладене, слід зазначити, що на сучасному етапі, коли відбувається реформування національної системи освіти відповідно до стандартів загальноєвропейського простору, не варто відмовлятися від навчальної дисципліни «Фізичне виховання» та відповідних кафедр, тому що *це єдина дисципліна яка вирішує одночасно освітні, виховні та оздоровчі завдання*, а різні структурні підрозділи які можуть бути створені замість кафедр будуть лише частково вирішувати ці завдання. Крім того, на цей час кафедра фізичного виховання, як структурний підрозділ ВНЗ, вирішує не тільки завдання пов'язані зі зміцненням здоров'я, розвитком фізичних якостей та рухових здібностей, а сприяючи формуванню компетенцій організації і проведення студентами самостійних занять спортивно-оздоровчого характеру, спрямованих на зміцнення власного здоров'я, підвищення рівня функціональних можливостей організму, позитивної мотивації та потреби в систематичних заняттях. Зміст і обсяг відповідних занять повинен визначатися на підставі науково обґрунтованих норм для студентської молоді, наявних мотивів і цінностей, з урахуванням характеру рухової активності студента у навчанні та майбутній професійної діяльності.

Висновки:

1. На етапі реформування національної системи освіти необхідно зберегти науково-методичний та кадровий потенціал кафедр фізичного виховання, а навчальна дисципліна «Фізичне виховання» повинна залишатися обов'язковою.

2. Відповідно до ряду нормативно-правових актів, які були прийняті у 2016, 2017 роках та враховуючи запроваджену автономію ВНЗ України є можливість включення до стандарту вищої освіти для першого (бакалаврського) рівня в межах кожної спеціальності загальну компетентність випускника щодо здатності використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя, а також відповідних результатів навчання, зокрема, що до виконання встановлених нормативів фізичної підготовленості.

3. Щоб вирішити питання відновлення імперативної сили до наказу МОН від 11.01.2006 р. № 4 «Про затвердження положення про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах», міністерству потрібно роз'яснити механізм можливого запровадження «Фізичного виховання» як обов'язкової дисципліни ВНЗ на підставі Закону України «Про вищу освіту».

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку. Вивчити досвід та провести аналіз форм і методів фізичного виховання студентської молоді у навчальних закладах Європейського Союзу та США.

Список літератури:

1. Вища освіта України і Болонський процес: Навчальний посібник / За редакцією В.Г. Кременя. – Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 2004. – 384 с.
2. Мунтян В.С. Болонський процес і організаційно-методичні проблеми діяльності кафедри фізичного виховання // Школа професійної майстерності. – Х.: НЮУ ім. Ярослава Мудрого, 2012. – С. 36–38.
3. Мунтян В.С. Фізичне виховання у контексті положень нового закону України «Про вищу освіту» / В.С. Мунтян, В.І. Пліско // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. – Випуск 118, Том 1. – 2014 р. – С. 222–226.
4. Пліско В.І. Проблеми інтеграційного зв'язку між теорією та практикою / В.І. Пліско, А.Й. Сікура // Актуальні проблеми фізичного виховання, реабілітації, спорту та туризму. – Запоріжжя: – 2013. – С. 41–45.
5. Попрошаєв О.В. Фізичне виховання в контексті інтеграції в загальноєвропейський освітній простір / О.В. Попрошаєв, О.А. Білик, М.В. Островський // Спортивна наука України. – 2015. – № 2. – С. 36–43.
6. Попрошаєв О.В. Визначення місця та ролі навчальної дисципліни «Фізичне виховання» в національній системі освіти / О.В. Попрошаєв, В.С. Мунтян, М.В. Островський // Спортивна наука України. – 2016. – № 3. – С. 3–8.
7. Попрошаєв О.В. Навчальна дисципліна «Фізичне виховання» в умовах реформування системи вищої освіти України / О.В. Попрошаєв, О.А. Білик // Фізичне виховання, спорт і туристсько-краєзнавча робота в закладах освіти : Збірник наукових праць. – Додаток до Гуманітарного вісника ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Переяслав-Хмельницький, ФОП Домбровська Я.М., 2017. – С. 141–149.
8. Фініков Т.В. Сучасна вища освіта: світові тенденції і Україна / Т.В. Фініков. – К.: Таксон, 2002. – 176 с.
9. Якименко Ю.І. Якість освіти – головний принцип Болонського процесу / Ю.І. Якименко // Проблеми модернізації освіти України в контексті Болонського процесу. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. – С. 27–29.
10. Попрошаєв О.В. Аналіз нормативно-правових документів, які регулюють організацію навчальної дисципліни «Фізичне виховання» у вищих навчальних закладах України // «Modern European science - 2014». Volume 18. Technical science. Physical culture and sport : Sheffield, Science and education LTD. – S. 50–59.

Попрошаев А.В.

Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого

Билык О.А.

Харьковский национальный медицинский университет

ДОПОЛНЕНИЕ СТАНДАРТА ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В ПРЕДЕЛАХ КАЖДОЙ СПЕЦИАЛЬНОСТИ ОБЩЕЙ КОМПЕТЕНТНОСТЬЮ ВЫПУСКНИКА, КОТОРАЯ ПРЕДУСМАТРИВАЕТ НАВЫКИ ДВИГАТЕЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ

Аннотация

В статье на основании анализа нормативно-правовых актов принятых в 2016, 2017 годах, доказана необходимость включения в стандарт высшего образования в пределах каждой специальности общую компетентность выпускника, которая предусматривает навыки двигательной активности. На этапе реформирования национальной системы образования необходимо сохранить научно-методический и кадровый потенциал кафедр физического воспитания. Учебная дисциплина «Физическое воспитание» должна оставаться обязательным предметом. В стандартах высшего образования необходимо предусмотреть в пределах каждой специальности наличие общей компетентности выпускника, а именно способность использовать различные виды и формы двигательной активности для активного отдыха и ведения здорового образа жизни. Это даст университетам широкие полномочия по выбору учебных дисциплин, программ, средств и методов обучения студентов, которые позволят подготовить высококлассного специалиста в выбранном виде деятельности.

Ключевые слова: физическое воспитание, система образования, нормативно-правовые акты, компетентности, государственные стандарты, учебная программа, реформирование, интеграция.

Poproshaev O.V.

Yaroslav the Wise National Law University, Kharkiv

Bilyk O.A.

National Medical University, Kharkiv

ADDITION TO THE HIGHER EDUCATION STANDARD IN EACH SPECIALTY FOR GENERAL COMPETENCE OF THE GRADUATE, WHICH THE SKILLS OF MOTOR ACTIVITY PROVIDE

Summary

The aim of the work proves the necessity to include in the higher education standard in each specialty for general competence of the graduate, which the skills of motor activity provide, which based on the analysis of legal acts for 2016–2017 years. It is necessary to save the scientific and methodical potential, staff of the physical education departments at the stage of reforming the national education system. The subject of "physical education" should remain obligatory. In the standards of higher education it is necessary to predict in each specialty for general competence of the graduate regarding the ability to use different types and forms of motor activity for active rest and healthy lifestyles. It will give universities wide powers in the choice of academic disciplines, programs, means and methods of teaching students, which will allow preparing the higher educated specialist in the chosen field of activity.

Keywords: physical education, educational system, competence, legal acts, state standards, educational program, reforming, integration.